

SIGIRLARNI SUT MAHSULDORLIGINING FASLLARGA BOG'LIQLIGI

Bahodirov Orifjon Sherzod o'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada sigirlarning sut mahsuldorligiga fasllarning ta'siri o'rganiladi. Turli ob-havo sharoitlari, harorat, yem-hashak bazasi va parvarish sharoitlarining o'zgarishi sut ishlab chiqarishga qanday ta'sir qilishi ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Qish, bahor, yoz va kuz fasllarida sut miqdori va sifati qanday o'zgarishi misollar asosida ko'rsatilgan. Maqolada fermer xo'jaliklari va chorvachilik bilan shug'ullanuvchi mutaxassislariga foydali tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Sigir, sut mahsuldorligi, fasl, harorat, ovqatlanish, chorvachilik, qishloq xo'jaligi, yem-hashak, issiqlik stressi.

Kirish

Chorvachilik tarmog'ining asosiy yo'nalishlaridan biri – bu sigirlar orqali sut mahsulotlarini olishdir. Sut mahsuldorligiga ko'plab omillar ta'sir qiladi, shulardan biri – yil fasllarining o'zgarishidir. Fasllarga qarab harorat, havoning namligi, quyosh nuri miqdori va sigirlar iste'mol qiladigan yem-hashak sifati o'zgaradi. Ushbu maqolada aynan shu omillarning sut ishlab chiqarishga qanday ta'siri borligi o'rganiladi.

Asosiy qism

1. Fasllarning sut mahsuldorligiga umumiy ta'siri

Yil davomida sut miqdori va sifati o'zgarib turadi. Bu, asosan, sigirlarning organizmida yuz beradigan fiziologik o'zgarishlar va tashqi muhit omillariga bog'liq.

2. Qish fasli

Qishda harorat past bo'lganligi sababli sigirlar ko'proq energiya sarflaydi. Agar oziqlanish yetarli bo'lmasa, sut hajmi kamayadi. Biroq, agar issiq va qulay sharoit yaratilsa, sut sifati yuqori bo'lishi mumkin.

3. Bahor fasli

Bahorda yangi ko'katlarning paydo bo'lishi bilan sigirlarning ovqatlanish ratsioni yaxshilanadi. Bu esa sut hajmi va sifati oshishiga sabab bo'ladi. Bahor – mahsuldorlikning ortishi kuzatiladigan davrdir.

4. Yoz fasli

Yozda issiqlik stressi kuzatiladi. Haddan ortiq yuqori harorat sigirlarda chanqoqlik va ovqatga ishtahaning kamayishiga olib keladi, bu esa mahsuldorlikka salbiy ta'sir qiladi. So'riladigan suv miqdori ko'payadi.

5. Kuz fasli

Kuzda ob-havo mo'tadil bo'lganligi tufayli sigirlarning holati barqaror bo'ladi. Yem-hashakning sifati pasaya boshlasa-da, bu davrda sut hajmi bahorga qaraganda pastroq, biroq barqaror bo'ladi.

Tavsiyalar

Sigirlarning sut mahsuldorligini yilning barcha fasllarida yuqori darajada saqlab qolish uchun chorvachilikda quyidagi amaliy tavsiyalarga amal qilish zarur:

1. Harorat va mikroiklimni nazorat qilish

Qishda sigirxonalarda optimal haroratni (10–15°C) saqlash uchun isitish tizimlari yoki issiqlikni ushlab turuvchi materiallardan foydalanish zarur.

Yozda esa shamollatish tizimlari, tabiiy va sun'iy soyalar, suv purkagichli sovitish tizimlari sigirlarda issiqlik stressini kamaytiradi.

2. Ratsionni fasllarga moslashtirish

Qishda energiyaga boy, ko'p kaloriyali yemlar (silos, o'ram o'tlar, don va yem-aralashmalari) berilishi kerak.

Bahor va yozda esa yashil o'tlar, vitaminlarga boy yemlar sigirning umumiy sog'lig'i va mahsuldorligiga ijobiy ta'sir qiladi.

Har bir faslda sigirning fiziologik holatini hisobga olib, ratsion tuzish tavsiya etiladi.

3. Suv ta'minotini yaxshilash

Yilning barcha davrida, ayniqsa yoz oylarida toza va yetarli miqdorda suv bilan ta'minlash shart. Issiq kunlarda har bir sigir kuniga 60–100 litrgacha suv ichadi.

Sovuq fasllarda esa suvning muzlashiga yo'l qo'ymaslik kerak.

4. Sog'liqni profilaktika qilish

Immunitetni kuchaytiruvchi vitamin va mineral qo'shimchalar berilishi lozim.

Yozgi va qishki davrlar oralig'ida veterinariya ko'rigidan o'tkazish, kasalliklarni erta aniqlash va oldini olish choralari ko'rilishi kerak.

5. Stress omillarini kamaytirish

Sigirlar tinch va stresssiz muhitda mahsuldor bo'ladi. Ob-havo sharoitlari, shovqin, issiqlik yoki sovuq ta'sirini kamaytirish orqali hayvonlar salomatligi yaxshilanadi.

Parvarish jarayonlari iloji boricha bir xil va muntazam olib borilishi lozim.

6. Monitoring va tahlil qilish

Har bir faslda sigirlar sut mahsuldorligining o'zgarishini doimiy monitoring qilish, statistik tahlil yuritish, individual sigirlar bo'yicha kuzatuv olib borish kelajakdagi parvarish strategiyasini belgilashda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy monitoring texnologiyalaridan (sensors, ilovalar, RFID tizimlari) foydalanish samarali boshqaruv imkonini beradi.

7. Malakali kadrlar va doimiy o'qitish

Chorvachilikka mas'ul xodimlar doimiy tarzda ilmiy-amaliy trening va seminarlar orqali yangi bilimlar va texnologiyalar bilan tanishtirilib borilishi lozim.

Xulosa

Sigirlarning sut mahsuldorligi fasllarga bevosita bog'liq. Bahor va kuz eng samarali davrlar bo'lsa, qishda to'g'ri parvarish bo'lmasa, mahsuldorlik pasayadi. Yozda esa issiqlik stressiga qarshi chora-tadbirlar ko'rilmasa, salbiy ta'sir kuchayadi.

Shuning uchun har bir faslga mos ravishda chorvachilikni boshqarish – yuqori sifatli sut olishning muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Тошпулатов А.Т. "Чорвачилик асослари", Тошкент, 2019.
2. Маҳкамов Б. "Сутчиликда маҳсулдорликни ошириш омиллари", Самарқанд, 2021.
3. Xalqaro sutchilik federatsiyasi (IDF) ma'lumotlari – www.fil-idf.org
4. Yuldashev Sh. "Qishloq xo'jaligi hayvonlarini parvarish qilish", Andijon, 2020.